



**MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA BOLALARNING
IJTIMOIY MOSLASHUVINI TA'MINLASHGA PSIXOLOG XIZMATINING
O'RNI**

Nosirova Muhabbat Pirmurod qizi

Shahrisabz davlat pedagogika insituti

Ta'lim va tarbiya nazariyasi

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy muhitga moslashish jarayonida yuzaga keladigan muammolar va ularni bartaraf etishda psixologik xizmatning ahamiyati yoritilgan. Bolalarning tengqurlar va kattalar bilan muloqotga kirishishi, bog'cha muhitiga ko'nikishi hamda psixologik treninglarning samaradorligi tahlil qilingan.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются проблемы, возникающие в процессе социальной адаптации детей дошкольного возраста, и роль психологической службы в их преодолении. Анализируются процессы вхождения детей в контакт со сверстниками и взрослыми, привыкание к детсадовской среде, а также эффективность психологических тренингов.*

Abstract: *This article discusses the problems arising in the process of social adaptation of preschool children and the importance of psychological services in overcoming them. The processes of children's interaction with peers and adults, adaptation to the kindergarten environment, and the effectiveness of psychological training are analyzed.*

Kalit so'zlar: *ijtimoiy moslashuv, maktabgacha ta'lim, psixologik xizmat, korreksiya, emotsional holat, muloqot, ko'nikma.*

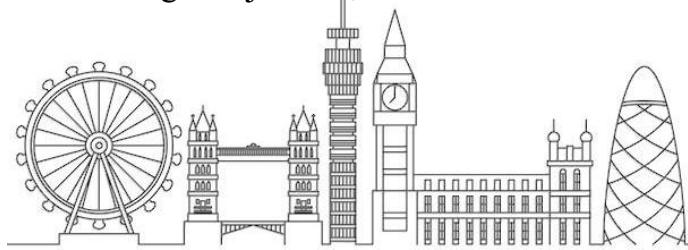
Ключевые слова: *социальная адаптация, дошкольное образование, психологическая служба, коррекция, эмоциональное состояние, общение, навыки.*

Keywords: *social adaptation, preschool education, psychological service, correction, emotional state, communication, skills*

Kirish

Bolalik davrining eng muhim bosqichlaridan biri bu oila muhitidan ijtimoiy muhitga — maktabgacha ta'lim tashkilotiga (MTT) o'tish davridir. Bu jarayon ilmiy tilda ijtimoiy moslashuv (adaptatsiya) deb ataladi. Ko'pchilik bolalar uchun bu jarayon stress va hissiy zo'riqishlar bilan kechadi. Shu sababli, MTTda psixolog xizmati bolaning ruhiy salomatligini saqlashda asosiy bo'g'in hisoblanadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda adaptatsiya (moslashuv) jarayoni o'ta muhim bo'lib, bu bolaning yangi muhitga, ya'ni bog'cha yoki maktabga o'tishida psixologik, jismoniy va ijtimoiy jihatdan moslashishini anglatadi, bu esa ularning rivojlanishi, o'zlashtirishi va





MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

keyingi ta'limga tayyor bo'lishini ta'minlaydi. Bu davrda bolalar yangi odamlarga, qoidalarga va tartibga ko'nikishlari, o'z his-tuyg'ularini boshqarishni o'rganishlari, do'stlar orttirishlari hamda o'qituvchilar va tengdoshlar bilan munosabat o'rnatishlari kerak.

Adaptatsiya jarayonining bosqichlari va xususiyatlari:

Reaktiv bosqich (birinchi hafta): Bola tashvish, qo'rquv, ba'zan yig'lash yoki jismoniy bezovtalik ko'rsatishi mumkin.

"Yarim-moslashuv" bosqichi (2-3 hafta): Bola asta-sekin yangi muhitga ko'nikishni boshlaydi, o'yinlarda faol qatnashadi, ammo ba'zi stress holatlari saqlanib qolishi mumkin.

To'liq moslashuv (bir necha oy): Bola bog'cha yoki maktabga to'liq o'zini bag'ishlaydi, do'stlar orttiradi, o'quv jarayonlariga faol qatnashadi.

Ota-onalar va tarbiyachilarning roli:

Oddiy rutun yaratish: Uyda ham bog'cha/maktab tartibiga o'xshash rejimni joriy etish.

Ijobiy munosabat: Maktab/bog'cha haqida doim ijobiy gapirish.

Qiziqish bildirish: Bolaning yangi do'stlari va o'yinlari haqida so'rash.

Sabrli bo'lish: Adaptatsiya har bir bola uchun har xil vaqt talab qilishi mumkin.

Adaptatsiyaning asosiy vazifasi: Bolaning maktabga psixologik, emotsional va ijtimoiy jihatdan tayyorligini ta'minlash.

Asosiy qism

Psixolog o'zining inson xulq atvori va psixik faoliyati, psixik taraqqiyotning yosh qonuniyatlari xaqidagi kasbiy bilimlariga, ularning o'quvchilar va kattalar, tengdoshlari bilan o'zaro munosabat xususiyatlariga, o'quv -tarbiya jarayonini tashkil etishga bog'liqligiga tayanib, bolaga individual yondashuv imkoniyatlarini ta'minlaydi, uning qobiliyatlarini aniqlaydi, normadan chetlashishlarning bo'lishi mumkin bo'lgan sabablarini psixologik-pedagogik korreksiya qilish yo'llarini aniqlaydi. Bu bilan psixologik xizmat maktabda o'quv tarbiya ishining mahsuldorligini oshirishga, ijodiy faol shaxsni shakllantirishga imkon beradi.

Maktabgacha ta'lim muassasasida bolalarning Ijtimoiy moslashuv bosqichlari

Bolalarning bog'chaga moslashishi odatda uch darajada kechadi:

* Yengil moslashuv: Bola 10-15 kun ichida guruhga ko'nikadi, uyqusi va ishtahasi joyida bo'ladi.

* O'rta darajadagi moslashuv: Bola 1 oy davomida ko'nikadi, vaqti-vaqti bilan kasallanishi yoki kayfiyati o'zgarishi mumkin.

* Og'ir moslashuv: Bola uzoq vaqt davomida jamoaga qo'shila olmaydi, tajovuzkorlik yoki o'ta tortinchoqlik namoyon qiladi.

Psixolog xizmatining asosiy vazifalari

Psixolog bolaning ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda quyidagi yo'nalishlarda ish olib boradi:





MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

* Diagnostika: Bolaning individual-psixologik xususiyatlarini, uning xarakteri va temperamentini aniqlash.

* Korreksion ishlar: O'yin terapiyasi, art-terapiya va ertak terapiyasi orqali boladagi qo'rquv va xavotirni kamaytirish.

* Konsultatsiya: Ota-onalar va tarbiyachilarga bolaning yosh xususiyatlariga mos munosabatda bo'lish bo'yicha tavsiyalar berish.

Metodologiya: O'yin terapiyasining ahamiyati

Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun asosiy faoliyat o'yin bo'lgani sababli, psixolog "Rolli o'yinlar" metodidan foydalanadi. Masalan, "Qo'g'irchoqlar bog'chada" o'yini orqali bola o'zini qiynayotgan vaziyatlarni ko'rsatib beradi va psixolog bu jarayonda bolaga to'g'ri ijtimoiy xulq-atvorni o'rgatadi.

Kuzatish natijasida maktabgacha ta'lim va umumiy o'rta ta'limda psixologik xizmatni samarali tashkil etish uchun bir necha muammolar xalaqit beradi. Jumladan, maktabgacha ta'lim tashkilotida:

- psixolog bolalar bilan faoliyatni kunning qaysi vaqtida amalga oshirilishi lozimligi haqida hozirgacha aniq ko'rsatma mavjud emas;
- kunlik mashg'ulotlar jadvalida psixolog uchun alohida vaqt ajratilmagan;
- ota-onalar uchun psixologik maslahatni qaysi payt amalga oshirish kerak?

1 Lex.uz O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori

2 Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 12-iyuldagi 577-son qaroriga 1-ILOVA

3 Aim.uz

Maktabgacha ta'lim tashkiloti psixologi ish rejasini tuzishda quyidagi maqsadlarni belgilab olishi maqsadga muvofiq:

- a) 6 yoshli bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda psixologik muammolar;
- b) bolalarni maktabga pedagogik-psixologik jihatdan tayyorlashda tarbiyachi va psixologning hamkorligi;
- c) maktabgacha ta'lim tashkilotlarida iqtidorli bolalar bilan ishlash;
- d) maktabgacha ta'limga qo'yiladigan davlat talablarida ijtimoiy-hissiy rivojlanish ko'rsatkichlari;
- e) maktabgacha ta'lim tashkiloti psixologi ishlarini rasmiylashtirish, hujjatlar bilan ishlashda axborot texnologiyalarining o'rni.³¹

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'limda psixolog xizmati shunchaki maslahat berish emas, balki bolaning kelajakdagi ijtimoiy hayoti uchun poydevor qo'yishdir. To'g'ri tashkil etilgan psixologik yordam bolaning jamiyatda o'z o'rnini topishiga, o'ziga bo'lgan ishonchining ortishiga va intellektual salohiyatining ochilishiga xizmat qiladi.

³¹ A.O. SHukurullayev "maktabgacha ta'lim muassasalarida sog'lom psixologik muhitni ta'minlash va psixologik xizmat sohasini takomillashtirish yo'llari"





1. Lex.uz O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori.
2. Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 12-iyuldagi 577-son qaroriga 1-ILOVA
3. O.A.Shukurullayev Maktabgacha ta'lim muassasalarida sog'lom psixologik muhitni ta'minlash va psixologik xizmat sohasini takomillashtirish yo'llari.
4. Maxamadin Sotvoldiyevich Bannayev O'zbekistonda maktabgacha ta'lim va umumiy o'rta ta'lim muassasalarida psixologik xizmatning tashkil etish imkoniyati va muammolari..
5. Nishonova Z.T. "Psixologik maslahat". Toshkent, 2010.
6. Shayxova M. "Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi". O'quv qo'llanma, 2018.
7. Vygotsky, L. S. "Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes". Harvard University Press, 1978.
8. Isroilova ,A.N. Maktabgacha ta'lim tizimida zamonaviy psixologik xizmat ko'rsatishning o'ziga xos mexanizmlari

